

Конституційні основи кримінально-правової політики Української Народної Республіки (1917–1918 роки)

М. Колос

суддя Конституційного Суду України (2006–2014 роки),
кандидат юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України

Стаття присвячена виникненню і розвитку української кримінально-правової політики в період 1917–1918 років. Автор послідовно і детально висвітлює її формування та функціонування в Українській Народній Республіці. Він звертає увагу на легітимне введення у правове поле України кримінально-правового законодавства Російської імперії та Російської республіки, підконтрольної Тимчасовому уряду, а також вказує на витоки уконституціювання прогресивних кримінально-правових положень, спрямованих на охорону прав, свобод і гідності людини. У статті наведено елементи визнання міжнародної кримінально-правової політики України крізь призму міжнародно-правових зв'язків Української Народної Республіки з країнами Четвертого союзу в частині амністування інтернованих військових і цивільних осіб. Автор обґрунтовано стверджує, що українська кримінально-правова політика 1917–1918 років базувалася на загальній внутрішній державній політиці України та на загальній зовнішній міжнародній політиці, що склалася в умовах Першої світової війни і революційного перевороту, який стався в Російській імперії.

Ключові слова: Конституція УНР, правова політика, кримінально-правова політика УНР.

Перша світова війна, що розпочалася 1 серпня 1914 року, призвела до загострення суспільних відносин у всіх країнах — учасницях збройного протистояння. Проте найтяжчими наслідки виявилися для Австро-Угорської та Російської імперій, які в результаті припинили своє існування, створивши тим самим умови для формування нових самостійних держав.

Після народної революції у Петрограді, підтриманої військами, введеними в місто для боротьби з повстанцями, створення рад робітничих і солдатських депутатів, утворення Тимчасового уряду і зречення від престолу імператора Миколи II (23 лютого — 2 березня 1917 року) повстання поширилося й на інші території.

Так, у Києві 4 березня 1917 року демократичним шляхом було утворено Українську Центральну Раду (далі — УЦР), вищою формою політико-правової діяльності якої стали Загальні збори, котрі мали скликатися не рідше одного разу на місяць, а в разі невідкладної потреби — негайно.

До найактивніших політичних партій, що боролися за місця у владі, належали Українська соціал-демократична робітничка партія, Українська партія соціал-революціонерів, Російська соціал-демократична робітничка партія (більшовиків), Російська соціал-демократична робітничка партія (меншовиків), Російська партія соціал-революціонерів, Єврейська об'єднана соціалістична робітничка партія. За

станом на 8 серпня 1917 року, за висновком мандатної комісії, у складі УЦР мало бути 792 депутати, але фактично обрали 643, з яких на засіданні були присутніми 447¹.

Таким чином, УЦР стала першим після звільнення від імперського поневолення легітимним представницьким політико-законодавчим органом українського народу, діяльність якого спрямовувалася на демократичне, мирне вирішення проблем постімперського національного державотворення. У своїй відозві до населення УЦР заявила: «Уперше, Український тридцятип'ятимільйонний народе, ти будеш мати змогу сам за себе сказати, хто ти і як хочеш жити, як окрема нація. З цього часу в дружній сім'ї вільних народів могутньою рукою зачнеш сам собі кувати кращу долю»².

Важливо звернути увагу на те, що УЦР розпочала свою законотворчу діяльність із ухвалення політико-правових актів конституційного характеру — універсалів. Їх зміст характеризує тогочасну Україну як миролюбну, демократичну державу. Наприклад, у Першому універсалі УЦР, ухваленому 10 червня 1917 року, зазначалося: «Твої, Народу, виборні люди заявили свою волю так: Хай буде Україна вільною. Не... розриваючи з державою російською, хай народ Український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. Хай порядок і лад на Україні дають вибрані вселюдним, рівним, прямим і тайним голосуванням Всенародні українські збори (Сойм). Всі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Україні, мають право видавати тільки наші Українські збори... Центральна Рада покладає надію, що народи неукраїнські, що живуть на нашій землі, також дбатимуть про лад та спокій у нашім краю й у цей тяжкий час вседержавного безладдя дружно, одноставно з нами стануть до праці коло організації автономії України»³. Проте Тимчасовий російський уряд, який діяв у період з 2 березня по 25 жовтня 1917 року, не дав УЦР позитивної відповіді щодо визнання права України на автономію, що спонукало призначити національні Установчі збори, перше скликання яких мало відбутися 9 січня 1918 року⁴.

Та у зв'язку з різким загостренням на території України військового протистояння, зумовленого вторгненням на українські землі російських Білої (промонархічної) та Червоної (пробільшовицької) армій, в умовах оголошеної «петроградським Правительством Народних комісарів» війни Україні, що вбачається зі змісту

¹ Склад Центральної Ради на VI сесії Центральної Ради: доповідь мандатної комісії // Історія України від найдавніших часів до сьогодення : зб. док. і матеріалів / за заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес. — К. ; Чернівці : Книги — XXI, 2008. — С. 538–539.

² Перша відозва Центральної Ради від 9 березня 1917 року // Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. — К. : Наукова думка, 1997. — Т. 1 : 4 березня — 9 грудня 1917 р. — С. 38.

³ Перший універсал Української Центральної Ради, ухвалений 10 червня 1917 року // Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. — 3-тє вид. / упор. : І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2011. — С. 26, 28.

⁴ Третій універсал Української Центральної Ради, ухвалений 7 листопада 1917 року // Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. — 3-тє вид. / упор. : І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2011. — С. 32–35.

Четвертого універсалу УЦР від 9 січня 1918 року, Українська Народна Республіка (далі — УНР) не змогла провести національні Установчі збори¹.

Не завершили також свою роботу скликані Тимчасовим російським урядом Установчі збори, які розпочали роботу 5 січня 1918 року. Після того, як більшість із 410 делегатів відмовилася задовольнити ультимативні вимоги більшовиків про визнання декретів з'їздів пробільшовицьких рад, Декларації прав трудящого і експлуатованого народу, а також жовтневої революції та радянської влади в цілому, учасники засідання о 5 годині 6 січня 1918 року були розігнані². Цього самого дня В. Ленін підготував проект Декрету Всеросійського центрального виконавчого комітету про розпуск Установчих зборів, який був ухвалений 7 січня 1918 року³.

Отже, більшовики та їхні політичні сателіти — ліві есери, незважаючи на легітимно встановлений порядок, порушили процес постімперського мирного формування нових національних держав, зокрема української. Збройними засобами та неправдивою політикою вони стали насаджувати більшовицьку радянську владу. Все це здійснювалося всупереч Декрету II Всеросійського з'їзду Рад «Про мир» від 28 жовтня 1917 року, в якому зазначалося: «Якщо будь-яка нація утримується в кордонах певної держави насиллям, якщо їй, всупереч вираженому нею бажанню... не надається право вільним голосуванням, при повному виведенні військ приєднуючої або взагалі більш сильної нації, вирішити без найменшого примушування питання про форми державного існування цієї нації, то приєднання її є анексією, тобто захопленням і насиллям»⁴.

Маючи віковий історичний досвід систематичних зазіхань московської держави та її лідерів на території і власність інших народів, УЦР, на нашу думку, не приділила достатньої уваги своєчасному створенню боєздатної української армії та інших силових структур, які могли б протистояти зовнішньому та внутрішньому агресивним впливам. Що ж до кримінально-правової політики, то її початок і темпи розвитку здійснювалися еволюційним шляхом і мали позитивні перспективи у разі перемоги української держави в національно-визвольній боротьбі.

Варто зазначити, що в радянські часи об'єктивне вивчення проблем української суверенної держави досліджуваного періоду та її права фактично не проводилося. УЦР, інші державні органи УНР та їх політика розглядалися радянськими вченими, як правило, у негативному сенсі. У зв'язку з цим навіть на сучасному етапі розвитку української державності існують недостатньо вивчені і науково не оцінені проблемні питання кримінально-правової політики початку національної боротьби в 1917–1918 роках, що й обумовлює актуальність теми нашого дослідження.

¹ Четвертий універсал Української Центральної Ради, ухвалений 9 січня 1918 року // Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. — 3-тє вид. / упор. : І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2011. — С. 36, 37.

² Учредительное собрание в России // Большой энциклопедический словарь. — 2-е изд. — М. : Большая Российская энциклопедия ; СПб. : Норинт, 2002. — С. 1252–1260.

³ *Ленін В. І.* Проект Декрету про розпуск Установчих зборів / В. І. Ленін // Повне зібрання творів у 55 т. — К. : Політвидав України, 1973. — Т. 35. — С. 225–228.

⁴ О мире : Декрет II Всероссийского съезда Советов от 28 октября 1917 года (Собрание узаконений № 1) // Сборник документов по истории уголовного законодательства СССР и РСФСР 1917–1952 гг. под ред. И. Т. Голякова. — М. : Госюрлитиздат, 1953. — С. 7–8.

Теоретичний і прикладний аспекти проблем кримінально-правової політики української держави періоду 1917–1918 років розглядали у своїх працях такі відомі вчені-юристи, як В. Грищук, В. Калиновський, Е. Кісілюк, О. Кузьминець, П. Михайленко, П. Фріс. У 2003 році завершив дисертаційне дослідження, присвячене розвитку кримінального права цього періоду, О. Чуваков. Роботи зазначених науковців сприяють подальшому вивченню проблем кримінально-правової політики та формування українського кримінального права на початку ХХ століття. Дослідженню окремих проблем також приділив увагу автор статті, мета якої — поширення в середовищі зацікавлених осіб результатів поглибленого наукового дослідження проблем національної кримінально-правової політики української держави, що правомірно постала на руїнах Російської імперії.

Проведене дослідження насамперед дає підстави стверджувати, що борці за незалежність України надавали важливого значення актам конституційного змісту та їх положенням кримінально-правового характеру. Зокрема, УЦР у Третньому універсалі заявила: «Віднині на землі Української республіки смертна кара касується. Всім ув'язненим і затриманим за політичні виступи, зроблені до сього дня (7 листопада 1917 року. — М. К.), як уже засудженим, так і незасудженим, дається повна амністія. Про се негайно буде видано закон»¹.

Закон «Про амністію» дійсно був ухвалений УЦР негайно — 19 листопада, а опублікований 23 листопада 1917 року у «Віснику Генерального Секретаріату УНР» № 2. У Законі зазначалося, що він прийнятий на виконання положень Третього універсалу УЦР.

Крім того, назвавши проголошену амністію «загальною політичною», УЦР передбачила звільнення від особистої відповідальності й покарання та пов'язаних з ними інших обмежень тих осіб, які вчинили на території УНР до 7 листопада 1917 року злочини, визначені в статтях 100, 101, 123–127, 131 Кримінального уложення, затвердженого Указом імператора Миколи II від 22 березня 1903 року². У наведених кримінально-правових нормах були закріплені підстави відповідальності за заколот проти верховної влади і за злочинні діяння проти священної особи імператора та членів імператорського дому (статті 100, 101); за участь у заворушеннях, тобто у групових діях проти озброєних підрозділів, що перешкоджали діянням злочинців, які намагалися захопити владу, незаконно звільнити засуджених з місць ув'язнення тощо (статті 123–127); за публічне поширення серед військовослужбовців вчень або суджень, які спонукали останніх до порушення військових обов'язків тощо (стаття 131).

Звільнялися від відповідальності та покарання також особи, винні у вчиненні злочинів, визначених в статтях 1034-3, 1034-4 пп. 1–4, 1034-5, 1358-1, 1358-2, 1359-3, 1359-10 Уложення про покарання кримінальні і виправні, затвердженого

¹ Третій універсал Української Центральної Ради, ухвалений 7 листопада 1917 року // Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність. — 3-тє вид. / упор. : І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2011. — С. 34.

² Уголовное уложение // Сводъ законовъ Россійской имперіи : в 5 кн., 16 т. — М. : Тов-о скоропечатни А. А. Левенсонъ, 1910. — Кн. 5 : Дополнение къ Своду законовъ. — С. 1–116.

Указом імператора Миколи I від 15 серпня 1845 року (далі — Уложення)¹. До цих протиправних діянь належали злочини проти попереднього політичного режиму у формі: організації або продовження страйків; самовільного, за згодою між робітниками, припинення, призупинення чи невідновлення робіт на залізниці, телеграфі, телефоні загального користування або на такому підприємстві, припинення або призупинення діяльності якого загрожувало державній безпеці чи створювало можливість настання громадського лиха тощо (артикул 1034-3); закликів, опублікованих у друкованих виданнях, до учнів про припинення, призупинення, невідновлення навчання в навчальних закладах; закликів у друкованих виданнях до заборонених законом зібрань; свідомого поширення неправдивої інформації про діяльність урядових установ, посадових осіб, військ або їх окремих частин, що спричинила негативне ставлення громадян до них; поширення завідомо неправдивих чуток про урядові розпорядження, громадські лиха, що зумовило тривогу в суспільстві тощо; поширення відомостей про пересування військ, морських сил або засобів оборони всупереч встановленому порядку (артикул 1034-4) тощо.

Окрему увагу було приділено амністуванню військових, які проходили службу на території УНР, а також у районах дислокації армій Південно-Західного, Румунського фронтів та Чорноморського флоту і вчинили правопорушення, передбачені в статтях 104, 108, 111, 113, 114, 116, 121, 122, 122-1, 122-2, 124, 125, 127-1, 128 ч. 2, 129 ч. 2, 130, 131, 132, 141, 142, 144 §§ 1, 3, 6, 7, 8, 145, 147, 151, 152 ч. 1, 153, 154, 154-1, 155, 161, 171, 173, 174 ч. 1, 190, 191, 192, 193, 196 Військового статуту про покарання і відповідних статтях Військово-морського статуту (пункт 3 розділу 2).

Водночас законодавець закріпив у цьому законі положення, яким відновив усі права, втрачені засудженими та їхніми дітьми, котрі народилися після «проголошення вироку», крім прав щодо маєтності (пункт 2 розділу 1).

Що стосується військовослужбовців, які засуджувалися до покарання у вигляді несення служби у дисциплінарних батальйонах, до ізоляції у військових або військово-морських тюрмах, то строк перебування під вартою зараховувався їм у строк дійсної служби, а вони переводилися з категорії штрафників до категорії бездоганних службовців (пункти 1, 2, 3 розділу 2).

Окрім цього, військовослужбовці, які вчинили правопорушення, визначені в статтях 104-1, 105, 106, 107, 110, 112, 117, 118, 146, 245, 245-1, 246 Військового статуту про покарання та відповідних статтях Військово-морського статуту, могли бути звільнені від відповідальності на їх прохання, якщо вони довели, що вчинили такі протиправні діяння з політичних мотивів (пункт 4 розділу 2). Також звільнялися від відповідальності за дезертирство військовослужбовці, які до 7 листопада 1917 року самовільно залишили свої підрозділи для переходу в українські військові частини і фактично вступили туди на службу (пункт 5 розділу 2)².

¹ Уложеніе о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ // Сводъ законовъ Россійской имперіи : в 5 кн., 16 т. — М. : Тов-о скоропечатни А. А. Левенсонъ, 1910. — Кн. 4. — Т. 15. — С. 1–248.

² Про амністію : Закон Української Центральної Ради від 19 листопада 1917 р. // Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. — К. : Наукова думка, 1977. — Т. 1 : 4 березня — 9 грудня 1917 р. — С. 463–464.

Кримінально-правовий аспект мав також додатковий Договір між УНР і Німецькою державою (далі — Договір), що був укладений відповідно до статті 8 раніше підписаного Брест-Литовського мирного договору між УНР, з однієї сторони, та Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією і Туреччиною — з іншої, та опублікований у «Віснику Ради Народних Міністрів УНР» № 10 від 18 березня 1918 року. Окремі положення Договору стосувалися амністії. Звільненню за ними підлягали військовополонені та інтерновані або заслані громадяни держав — сторін Договору, котрі вчинили правопорушення, що каралися в судовому або дисциплінарному порядку. Внаслідок цієї амністії судові справи щодо таких осіб не повинні були порушуватися, а порушені — підлягали припиненню.

Сторони Договору вирішили, що військовополонені, які вчинили військову зраду або зраду своєї держави, навмисне вбивство, грабїж, розбій, підпал, порушили норми публічної моралі, повинні перебувати під слідчим чи судовим арештом або бути затриманими у в'язниці аж до моменту їх передання зацікавленій стороні Договору (стаття 20). Від покарання у виді примусових робіт звільнялися також цивільні особи, інтерновані або заслані під час ведення бойових дій (стаття 21)¹.

Таким чином, вважаємо, що кримінально-правова політика УЦР базувалася на загальній внутрішній державній політиці УНР, урядові установи якої розпочали розбудову національної демократичної держави з республіканською формою правління, та на зовнішній міжнародній політиці, що склалася в умовах Першої світової війни і революційного перевороту, який стався в Російській імперії.

Скасування в УНР смертної кари, оголошення УЦР амністії національного змісту й укладення міжнародного договору про амністування осіб, які притягувалися до кримінальної відповідальності в окремих країнах — учасницях Першої світової війни, свідчать про гуманістичне спрямування кримінально-правової політики українського уряду.

УЦР, розуміючи сутність правового регулювання та охорони суспільних відносин і складність законотворчої діяльності, обґрунтовано не відмовилася від тимчасового використання законодавства Російської імперії. Так, у Законі «Про виключне право Центральної Ради видавати законодавчі акти УНР» від 25 листопада 1917 року встановлено, що всі «закони і постанови, які мали силу на території УНР до 27 жовтня 1917 року, оскільки вони не змінені і не скасовані універсалами, законами і постановами УЦР, мають силу і надалі, як закони і постанови УНР». Також у цьому акті визначено, що «всі особи, які займали посади державної служби по день 7 листопада 1917 року на території УНР чи то за призначенням російського правительства, чи то за обранням органами самоврядування, зостаються на своїх урядах без особливих прохань чи заяв»². При цьому розпочався поступовий розвиток власне українського законодавства.

¹ Додатковий договір між УНР і Німецькою державою, укладений 27 січня 1918 р. // Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. — К. : Наукова думка, 1997. — Т. 2 : 10 грудня 1917 р. — 29 квітня 1918 р. — С. 148–149.

² Про виключне право Центральної Ради видавати законодавчі акти УНР : Закон Української Центральної Ради від 25 листопада 1917 р. // Українська Центральна Рада. Документи і матеріали : у 2 т. — К. : Наукова думка, 1997. — Т. 1 : 4 березня — 9 грудня 1917 р. — С. 477.

Завдяки такій кримінально-правовій політиці УЦР змогла легітимно ввести у правове поле новоствореної держави систему актів іншої держави, які заповнили лакуни, що об'єктивно виникли у правовій системі й системі законодавства УНР. До зазначених актів, крім названих, належать постанови Тимчасового уряду Росії «Про полегшення долі осіб, які вчинили кримінальні злочини» від 17 березня 1917 року, «Про покарання винних у публічних закликах до вбивства, розбою, грабежу, погромів та інших тяжких злочинів» від 6 липня 1917 року, «Про прийняття заходів проти осіб, які загрожують обороні держави, її внутрішній безпеці та завойованій революцією свободі» від 2 серпня 1917 року та низка інших документів. Деякі з цих актів розміщені у «Додатку документів і матеріалів» до монографії Е. Кісілюка «Кримінальне законодавство в період українського державотворення (1917–1921 рр.)»¹.

Вважаємо, що УЦР була вимушена розробляти передусім фундаментальні проекти актів конституційного змісту й ухвалювати на їх основі закони, що стосувалися розбудови держави і розвитку полінаціонального українського суспільства на нових для нього принципах демократії, свободи, рівності, справедливості, законності тощо. Прикладом таких актів є також Закон УЦР «Про незайманість особи членів Української Центральної Ради» від 16 квітня 1918 року. У ньому закладено принципи, які є чинними і в нинішньому законодавстві України². Згідно з його положеннями, зокрема, заборонялося притягувати до відповідальності членів УЦР за голосування, висловлені думки та інші види діяльності, «як у Центральній Раді, так і за її межами», якщо вони були пов'язані з виконанням обов'язків члена УЦР (артикул 1); членів УЦР не можна було заарештовувати без дозволу УЦР, за винятком випадків, коли їх заставляли на місці вчинення злочину (артикул 3); про необхідність притягнення члена УЦР до кримінальної відповідальності відповідні державні органи повинні були негайно повідомити УЦР (артикул 4).

Найважливішим актом УЦР став «Статут про державний устрій, права і вольності Української Народної Республіки», ухвалений 29 квітня 1918 року (далі — Статут або Конституція УНР)³. Законодавець закріпив у ньому систему норм, які могли забезпечити гуманістичний розвиток не лише кримінального законодавства, а й системи права та правової системи загалом. Так, за Статутом УНР проголошувалася суверенною, самостійною державою (артикул 1); заборонялося застосування до будь-кого смертної кари, тілесних покарань або інших актів, що принижують людську гідність, та покарання у виді конфіскації майна (артикул 14); ніхто не міг бути затриманим на території УНР без судового рішення, за винятком

¹ Кісілюк Е. М. Кримінальне законодавство в період Українського державотворення (1917–1921 рр.) : монографія / Е. М. Кісілюк. — К. : Вид-во Європейського університету, 2011. — С. 140–146, 156–158, 164.

² Про незайманість особи членів Української Центральної Ради : Закон Української Центральної Ради від 16 квітня 1918 р. // Кісілюк Е. М. Кримінальне законодавство в період українського державотворення (1917–1921 рр.) : монографія / Е. М. Кісілюк. — К. : Вид-во Європейського університету, 2011. — С. 158–159.

³ Статут про державний устрій, права і вольності Української Народної Республіки, ухвалений 29 квітня 1918 р. // Конституція і конституційні акти України. Історія і сучасність. — 3-тє вид. / упор. : І. О. Кресіна, О. В. Батанов ; відп. ред. Ю. С. Шемшученко. — К. : Юридична думка, 2011. — С. 41–49.

випадків застання на місці злочину (артикул 13); житло людини визнавалося недоторканим, а обшук міг проводитися або за її згодою, або за рішенням суду (артикул 15); встановлювалася таємниця листування, її розкриття було можливим лише у випадках, визначених законом, і за рішенням суду (артикул 16); жодна людина на території УНР не могла бути обмеженою у правах слова, друку, совісті, організації страйку, якщо тим самим вона «не переступає... постанов карного права» (артикул 17); кожний в УНР міг реалізувати право вільного пересування по її території (артикул 18). У Статуті передбачався поділ державної влади на три гілки: законодавчу, яку мали репрезентувати Всенародні збори, виконавчу, вищий орган якої — Раду міністрів — повинні формувати Всенародні збори, та судову, вищим органом якої мав стати Генеральний суд УНР (артикули 23–26). Таким чином мало завершитися формування конституційного базису для системного розвитку кримінально-правового законодавства України. Однак застосування Статуту унеможливив внутрішній державний переворот, який очолив П. Скоропадський.

Отримані у процесі дослідження відомості дають підстави для таких висновків:

1. Загальна державна політика, що реалізовувалася на українських землях у період 1917–1918 років, була україноцентричною. Вона ґрунтувалася на основних конституційних принципах демократії, гуманізму, справедливості, законності тощо.

2. Кримінально-правова політика УЦР формувалася на основі сталого правового досвіду з криміналізації та декриміналізації протиправних діянь, із урахуванням економічної, політичної, зокрема воєнної ситуації на території УНР.

3. УЦР започаткувала практику імплементації до положень конституційно-правових актів основоположних гуманістичних ідей кримінально-правового змісту, спрямованих на охорону прав і свобод людини у процесі реалізації кримінально-правових відносин.

4. Український уряд організував достатнє першочергове правове регулювання й охорону суспільних відносин в УНР шляхом використання законодавства вже не існуючих держав у випадках, коли воно не суперечило ідеям, принципам і змісту формування новітньої національної системи права.

5. Системне застосування Україною амністії стосовно військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, у тому числі на боці її політичних суперників, а також цивільних осіб, що були репатрійовані або вивезені в інші держави для виконання примусових робіт і там вчинили злочини, незалежно від їх національності, класового походження чи матеріального стану, стало ознакою цивілізованого вирішення політичних і військових конфліктів та свідченням поваги до прав, свобод і гідності людини.

Голос М. Конституционные основы уголовно-правовой политики Украинской Народной Республики (1917–1918 годы). *Статья посвящена возникновению и развитию украинской уголовно-правовой политики в период 1917–1918 годов. Автор последовательно и детально раскрывает её формирование и функционирование в Украинской Народной Республике. Он обращает внимание на легитимное введение в правовое поле Украины уголовно-правового законодательства Российской империи и Российской Республики, подконтрольной Временному правительству, а также указывает на истоки уконституирования прогрессивных уголовно-правовых*

положений, направленных на охрану прав, свобод и достоинства человека. В статье отмечены элементы признания международной уголовно-правовой политики Украины сквозь призму международно-правовых связей Украинской Народной Республики с государствами Четвертного союза в части амнистирования интернированных военных и гражданских лиц. Автор обоснованно утверждает, что украинская уголовно-правовая политика 1917–1918 годов базировалась на общей внутренней государственной политике Украины и общей внешней международной политике, сложившейся в условиях Первой мировой войны и революционного переворота, осуществлённого в Российской империи.

Ключевые слова: Конституция УНР, правовая политика, уголовно-правовая политика УНР.

Kolos M. The criminal and law policy of the Ukrainian National Republic (1917–1918). The article deals with the essence of the origin and development of Ukrainian criminal and law policy in the period of 1917–1918. The author consistently and thoroughly highlights its functioning in the Ukrainian People's Republic. The author drew attention to a legitimate introduction of the criminal and law legislation of the Russian Empire and the Provisional Government of Russia into the legal field of Ukraine as well as revealed the origins of inconstititionalisation of advanced criminal and law provisions aimed at protecting human rights, freedoms and dignity. The elements of recognition of the international criminal and law policy of Ukraine are specified through the international legal relations of the Ukrainian National Republic with the countries of Quadruple Alliance, in part of amnesty of interned militaries and civilians. It is grounded that the source of Ukrainian criminal and law policy of 1917–1918 was general state policy of Ukraine and general international foreign policy, established during World War I and the Revolution, occurred in the Russian Empire.

Key words: the Constitution of the Ukrainian National Republic, law policy, criminal and law policy of the Ukrainian National Republic.